

Mr Predrag Bjelić

UDK xxx xx xxxx
str. 25 - 42.
pregledni rad

OZNAČAVANJE PROIZVODA NA TRŽIŠTU EVROPSKE UNIJE

Pakovanje proizvoda (engleski: *package*, francuski: *emballage*) osim zaštitne, marketinške i operacionalne ima i informativnu funkciju. Informacije koje se nalaze na pakovanju proizvoda predstavljaju njegovu "ličnu kartu". Vremenom su države propisivale minimum informacija koje oznake na proizvodima (*label*) moraju sadržati. Stvaranjem Evropske ekonomske zajednice započela je unifikacija propisa o označavanju proizvoda. Međutim, još uvek ne postoji jedinstveni pravni okvir za označavanje proizvoda. Proizvodi koji ne sadrže minimum propisanih informacija na pakovanju se ne mogu staviti u promet na tržištu Evropske unije.

Pod označavanjem proizvoda podrazumevamo stavljanje teksta, pojedinosti, trgovačkog žiga, marke proizvoda, slike ili simbola, koji se odnosi na prehrambeni proizvod, na pakovanje ili prateći dokument.

Na nivou Unije unifikovani su pravni propisi u pogledu označavanja proizvoda u velikom broju oblasti. Neka pravila označavanja se odnose na većinu proizvoda, kao što su pravila o označavanju cene, davanju ekološke oznake i slično. Međutim, za određenu grupu proizvoda, usled velikog razlikovanja u karakteristikama pojedinih grupa proizvoda, doneti su posebni propisi koji regulišu označavanje svake grupe proizvoda pojedinačno. Ova pojedinačna pravila su usvojena za sledeće grupe proizvoda:

- (1) prehrambene proizvode (*foodstuffs*);
- (2) opasne supstance;

- (3) proizvode od duvana;
- (4) alkoholna pića;
- (5) farmaceutske proizvode (*pharmaceuticals*);
- (6) kozmetiku;
- (7) igračke;
- (8) tekstil;
- (9) obuću;
- (10) električne uređaje.

I. Opšte odredbe o označavanju proizvoda

1. Označavanje cene

Isticanje cene je obavezno na svim proizvodima finalne potrošnje, kako prehrambenim,¹ tako i na neprehrambenim proizvodima². Označavanje cene nije obavezno samo na umetničkim delima i antikvitetima. Cena mora biti naznačena na nalepnici ili deklaraciji proizvoda tako da je nedvosmislena, lako uočljiva i čitljiva. Kod jediničnih cena, koje su veoma bitne za potrošače jer im omogućavaju da uporede proizvode iz istih potrošnih grupa, situacija nije sasvim jasna. Kod proizvoda koji se razmeravaju tako da težina pakovanja varira (na primer pakovanje povrća u samouslugama, bilo da je razmereno ili se razmerava u momentu kupovine) cena mora biti označena. Kod proizvoda koji se razmeravaju u pakovanja standardne težine (250 gr, 1 lb) propisi se razlikuju u zavisnosti od vrste proizvoda. I dok je kod kafe obavezno isticanje cene, za čaj to nije obavezno.

Primena EAN sistema za elektronsku numeraciju artikala pruža niz efekata za ekonomiju prodajnog objekta a upotreba aplikacionih identifikatora

---

¹ Council Directive 79/581/EEC of 19 June 1979 on consumer protection in the indication of the prices of foodstuffs, *Official Journal of the European Communities* No. L 158, 26.06.1979, uz izmene u Council Directive 88/315/EEC of 7 June 1988, Council Directive 95/58/EC of 29 November 1995 i Council Resolution 88/611/EEC of 7 June 1988.

² Council Directive 88/314/EEC of 7 June 1988 on consumer protection in the indication of prices for non-food products, *Official Journal* L 142, 09.06.1988, uz izmene u: Council Resolution 88/611/EEC of 7 June 1988 i Council Directive 95/58/EC of 29 November 1995.

niz dodatnih detalja o proizvodu. Jedna od informacija koju nosi EAN-13 identifikacioni broj je informacija o ceni proizvoda na kojoj je ovaj broj istaknut. Ali EAN identifikacioni brojevi nisu čitljivi za potrošače tako da ne zadovoljavaju pravilo o isticanju cene. Da se ne bi povećavali troškovi poslovanja maloprodajnih objekata omogućeno je da se cena proizvoda ističe grupno, za niz istovrsnih pojedinačnih proizvoda, na polici na kojima se proizvodi nalaze. Samousluge praktikuju i postavljanje informativnih skenera u okviru prodajnog objekta tako da potrošači mogu sami skanirati proizvod i dobiti više informacija o njemu, ali ova usluga znatno opterećuje troškove poslovanja i kroz maržu utiče na cenu proizvoda³.

Slika 1: Primer EAN-13 broja za označavanje proizvoda

Izvor: EAN International, Internet, www.ean.be

2. Ekološka oznaka

Pod ekološkom oznakom⁴ podrazumevamo oznaku uvedenu od strane EU kojom se u okviru grupe istovrsnih proizvoda nagrađuju proizvodi sa najmanje negativnih efekata po okolinu⁵. Za ovu oznaku kvalifikuju se svi proizvodi iz sledećih grupa: mašine za pranje rublja i posuđa, toalet papir i papirni ubrusi, đubriva, boje i lakove, deterdženti, šamponi, sijalice, obuća, boje za kosu, dezodoransi, papir za pisanje i izolacioni materijali. Ova oznaka se ne dodeljuje prehrambenim proizvodima, pićima i farmaceutskim proizvodima.

Slika 2: Izgled ekološke oznake EU koja se stavlja na proizvode

Izvor: Evropska unija, Internet, <http://europa.eu.int>

---

³ Primena EAN oznaka nije obaveza, ali maloprodajna preduzeća će zahtevati bonifikaciju cene za proizvode bez ovih oznaka.

⁴ Council Regulation (EEC) No 880/92 of 23 March 1992 on a Community eco-label award scheme, *Official Journal* L 99, 11.04.1992.

⁵ U mnogim zemljama EU postoje nacionalne ekološke oznake, na primer u SR Nemačkoj: "Der grüne Punkt".

II Označavanje određenih grupa proizvoda

1. Prehrambeni proizvodi

Označavanje prehrambenih proizvoda (*Labelling of Foodstuffs*), uvođenjem odgovarajućih propisa EU⁶, ima za cilj harmonizacija propisa o označavanju proizvoda u EU, uklanjanje tehničkih barijera kretanju robe na jedinstvenom tržištu EU i zaštitu i informisanje potrošača.

Svaka oznaka na pakovanju prehrambenog proizvoda ili na pratećem dokumentu mora sadržati sledeće elemente:

- (1) naziv proizvoda;
- (2) spisak sastojaka;
- (3) neto težinu (za pakovane proizvode);
- (4) rok trajnosti;
- (5) informacije o čuvanju proizvoda;
- (6) podatke o proizvođaču i/ili podatke o trgovcu koji vrši plasman proizvoda;
- (7) informacije o poreklu proizvoda, gde nepostojanje te informacije može zbuniti potrošača;
- (8) uputstvo za upotrebu proizvoda, u slučajevima kada je neophodno;
- (9) naznaku o sadržaju alkohola, za alkoholna pića sa sadržajem alkohola preko 1,2%⁷.

---

⁶ Council Directive 79/112/EEC of 18 December 1978 on the approximation of the laws of the Member States relating to the labelling, presentation and advertising of foodstuffs for sale to the ultimate consumer, *Official Journal* L 33, 08.02.1979 uz više izmena, i Council Regulation (EEC) No 2092/91 of 24 June 1991 on organic production of agricultural products and indications referring thereto on agricultural products and foodstuffs, *Official Journal* L 198, 22.07.1991. Direktiva Saveta 79/112/EEC od 18. decembra 1978. izmenjena je i dopunjena sledećim propisima: Direktiva Saveta 85/7/EEC od 19. decembra 1984. (*Official Journal of the European Communities* No. L 2, 03.01.1985), Direktiva Saveta 86/197/EEC od 26. maja 1986. (*OJ L* 144, 29.05.1985), Direktiva Saveta od 89/395/EEC of 14. juna 1989. (*OJ L* 186, 30.06.1989), Direktiva Komisije 91/72/EEC od 16. januara 1991. (*OJ L* 42, 15.02.1991), Direktiva Komisije 93/102/EC od 16. novembra 1993. (*OJ L* 291, 25.11.1993), Direktiva Komisije 95/42/EC od 19. jula 1995. (*OJ L* 182, 02.08.1995), Direktiva 97/4/EC Evropskog Parlamenta i Saveta od 27. januara 1997. (*OJ L* 43, 14.02.1997). Konsolidovani tekst se može naći na Internetu, http://europa.eu.int/eur-lex/en/consleg/pdf/1979/en_1979L0112_index.html.

⁷ O označavanju alkoholnih pića će posebno biti reči u ovom tekstu.

Naziv proizvoda je onaj naziv koji je predviđen propisima EU, a u slučaju da takvi propisi ne postoje onda se koristi ime koje je predviđeno propisima i običajima zemalja članica EU. Pored ovoga naziva dopušteno je i korišćenje marketinških imena. Ako su u proizvodnji proizvoda primenjivani specifični fizičko-hemijski procesi pripreme i očuvanja proizvoda, to se mora naznačiti uz ime proizvoda (Na primer, pulverizovano, hladeno, smrznuto, koncentrisano, sušeno). Posebno se mora naglasiti ako je proizvod bio izložen jonizirajućem zračenju, i to odgovarajućim rečima "jonizovano" ili "tretirano jonizacionim zracima" (engleski, "treated with ionizing radiation"; francuski, "*traité par rayonnements ionisants*").

Sastojak je bilo koja supstanca, uključujući i dodatke (aditive), korišćena u proizvodnji i pripremi prehrambenog proizvoda koja je prisutna u gotovom proizvodu, makar i u izmenjenom stanju. Sastojci se ne moraju navoditi kod: svežeg voća i povrća, gazirane vode, sirceta nastalog fermentacijom jednog sastojka, sira, butera, kiselog (fermentisanog) mleka i pavlake. Neki sastojci se mogu identifikovati po nazivu kategorije u koju spadaju, kao: ulja, masti, gumi baza, šećeri, dekstroza i slično. Sastojci koji moraju da se navode po nazivu kategorije i specifičnom nazivu ili EC broju su: boje, konzervansi, antioksidansi, emulgatori, sredstva za zgušavanje, sredstva za zelaiziranje, stabilizatori, poboljšivači ukusa, kiseline, regulatori kiselosti, sredstva protiv grudvanja, modifikovani skrob, zaslađivači, sredstva za nadolaženje, sredstva protiv stvaranja pene, sredstva za glaziranje, emisulfatne soli, sredstva za tretiranje brašna, sredstva za učvršćivanje, sredstva za očuvanje vlažnosti, sredstva za vezivanje i zapaljivi gasovi (Na primer, emulgator - soja lecitin, E 322). Za neke od sastojka nije dovoljno naznačiti kategoriju i specifični naziv nego i poreklo (na primer, kod modifikovanog skroba je bitno naznačiti biljno poreklo kako bi se znalo da li proizvod sadrži gluten jer neke osobe zbog poremećaja creva ne smeju unositi ovaj sastojak). Za arome bitno je navesti da li su prirodne (*natural*) ili veštačke (*artificial*). Sastojci se navode u opadajućem nizu, po veličini učešća u masi proizvoda. Sastojci se mogu prikazati i u tabeli. Aditivi koji su upotrebljeni prilikom proizvodnje proizvoda moraju biti sa liste dozvoljenih aditiva koju objavljuje naučni komitet za hranu EU (*Scientific Committee on Food*).

Neto težina, za pakovane proizvode, će se prikazivati u jedinicama zapremine (za tečnosti) odnosno jedinicama mase (u slučaju drugih proizvoda) koristeći kao odgovarajuće jedinice: litar (l), centilitar (cl), mililitar (ml),

kilogram (kg) i gram (gr)⁸. U slučaju da se proizvod sastoji iz dva ili više pojedinačno upakovanih delova, mora se navesti broj takvih delova i njihova pojedinačna masa. U slučaju proizvoda koji se plasiraju rastvoreni u vodi (*liquid medium*), kao što je to slučaj sa voćnim sokovima (nektarima) mora se posebno naznačiti suvi ostatak.

Podaci o trajnosti proizvoda se prikazuju kao:

(a) rok trajanja (engleski: "*use by*", francuski: "*à consommer jusqu'au*") ako se radi o kvarljivim proizvodima;

(b) rok u kome je najbolje konzumirati proizvode (engleski: "*best-before date*", francuski: "*à consommer de préférence avant fin*") kod trajnih i polutrajnih proizvoda.

Informacije o čuvanju proizvoda moraju naznačiti postupke čija primena najbolje omogućava održavanje svežine proizvoda (Na primer, čuvati u frižideru; engleski, *refrigirate after opening*).

Etiketa mora sadržavati i podatke o proizvođaču i/ili podatke o trgovcu koji vrši plasman proizvoda jer to može uticati na odluku o kupovini. Ali etiketa mora sadržati informacije o poreklu proizvoda, gde nepostojanje te informacije može zbuniti potrošača, posebno u slučajevim gde geografsko poreklo utiče na kvalitet proizvoda (Na primer, vina).

U slučaju kada je neophodno uz proizvod treba dati uputstvo za upotrebu kako bi se obezbedila pravilna upotreba proizvoda.

U pogledu odnosa sa označavanjem drugih grupa proizvoda ova Direktiva Saveta 79/112/EEC od 18. decembra 1978. ne derogira direktive koje regulišu označavanje pojedinih grupa proizvoda. Na etiketi proizvoda ne smeju se navoditi dvosmislene informacije koje mogu zbuniti potrošača.

Da bi se potrošači zaštitili od dvosmislenih informacija, zabranjeno je:

- davanje nepreciznih informacija o proizvodu;
- pripisivanje proizvodu karakteristika koje ne poseduje;
- isticanje da proizvod poseduje posebne karakteristike, dok te karakteristike poseduju i drugi istorodni proizvodi.

1.1. Nutritivno označavanje proizvoda na tržištu EU

⁸ Važno je zapaziti da se za izražavanje koriste međunarodne SI merne jedinice a ne engleske mere (tečna unce - fl. ou., funte - pounds i slično).

Osim osnovnih informacija koje se moraju označiti na prehrambenim proizvodima koji se prodaju na tržištu EU, postoje i propisi⁹ o obaveznom nutritivnom označavanju prehrambenih proizvoda (*Nutrition Labelling of Foodstuffs*).

Ova direktiva se odnosi na nutritivno označavanje proizvoda koji se dostavljaju krajnjim potrošačima, bez obzira da li su to fizička lica ili veliki potrošači (škole, bolnice i slično). Odredbe ove direktive se ne primenjuju na nutritivno označavanje mineralnih voda¹⁰ i dodataka ishrani (*diet integrators/food supplements*), podrazumevajući pod tim razne vitaminsko-mineralske preparate.

Pod nutritivnim označavanjem podrazumevamo bilo koju informaciju na oznaci proizvoda koja se odnosi na:

(a) energetska vrednost,

(b) neki od nutritivnih sastojaka (nutritienta), u koje uključujemo: proteine (belančevine), ugljene hidrate (šećere), masti, vlakna, natrium i vitamine i minerale u značajnim količinama (15% od preporučenih dnevnih potreba na 100 grama ili 100 mililitara odnosno na jedno pakovanje ako to pakovanje sadrži jednu porciju proizvoda).

*Tabela 1: Preporučene dnevne doze
(Recommended Daily Allowances - RDAs)*

VITAMINI		MINERALI	
Supstancija	miligrama (mg)	Element	miligrama (mg)
Vitamin A	800	Fosfor	6
Vitamin D	5	Kalcijum	800
Vitamin C	10	Gvožđe	14
Tiamin (Vit. B1)	1,4	Magnezijum	300
Riboflavin (Vit. B2)	1,6	Cink	15
Niacin	18	Jod	150

⁹ Council Directive 90/496/EEC of 24 September 1990 on nutrition labelling for foodstuffs.

¹⁰ Nutritivno označavanje mineralnih voda je regulisano sledećom merom: EU: Council Directive 80/777/EEC of 15 July 1980 on the approximation of the laws of the Member States relating to the exploitation and marketing of natural mineral waters (*Official Journal* L 229, 30.08.1980); kao i njenim dopunama.

Vitamin B6	2		
Folacin	200		
Vitamin B12	1		
Biotin	0,15		
Pantotenatna kiselina	6		

Izvor: Evropska unija

Nutritivno označavanje nije obavezno, sem u slučajevima gde je to uobičajena praksa, ali ako se na proizvodu nalazi nutritivna oznaka onda ona mora, u slučaju kalorične vrednosti, da jasno informiše koliko taj proizvod obezbeđuje, obezbeđuje u smanjenom ili pojačanom obimu ili ne obezbeđuje energije, odnosno u slučaju nutritivnih sastojaka, da informiše o sadržaju, sadržaju u smanjenom ili pojačanom obimu ili o tome da proizvod ne sadrži određeni sastojak.

Struktura nutritivne oznake ima dve varijante. Po prvoj varijanti (grupa 1) mora se naznačiti energetska vrednost proizvoda i količina belančevina, ugljenih hidrata i masti. Druga varijanta nutritivne oznake (grupa 2) se sastoji iz podataka o energetske vrednosti i količinama belančevina, ugljenih hidrata, šećera, masti, zasićenih masnih kiselina i natrijuma. Osim ovih elemenata na oznaci se mogu naći i podaci o sadržaju: sredstava za učvršćivanje (starch) - skrob, poliola, mono-nezasićenih masnih kiselina, polinezasićenih masnih kiselina i holesterola.

Energetska vrednost proizvoda će se izračunavati prema sledećim koeficijentima za preračunavanje, datim u tabeli 2.

Tabela 2: Koeficijenti za preračunavanje kojima se izračunava energetska vrednost proizvoda

	u kilokalorijama (kcal)	u kilodžulima (kJ)
ugljeni hidrati (izuzev poliola)	4 kcal/g	17 kJ/g
polioli	2,4 kcal/g	10 kJ/g
belančevine	4 kcal/g	17 kJ/g
masnoće	9 kcal/g	37 kJ/g

alkohol (etanol)	7 kcal/g	29 kJ/g
organske kiseline	3 kcal/g	13 kJ/g

Izvor: Evropska unija

Kada se težina svakog sastojka (izražena u gramima) pomnoži sa odgovarajućim koeficijentom dobiće se kalorična vrednost tog sastojka. Energetska vrednost proizvoda jednaka je zbiru energetske vrednosti svih sastojaka.

Nutritivne oznake će biti numeričke, s tim što će se energetska vrednost izražavati u kilodžulima (kJ) odnosno kilokalorijama (kcal), belančevina, ugljenih hidrata i masti u gramima, a vlakana, natrijuma i holesterila u miligramima. Vitamini i minerali će se osim izražavanja u miligramima prikazivati i u procentu od preporučenih dnevnih doza (RDA). Sastojci će biti izraženi na 100 grama odnosno 100 miligrama proizvoda, a mogu se dati podaci o sastojcima na jedinicu potrošnje (serving size). Svi sastojci će se odnositi na proizvod onakav kakav je u momentu kupovine, a za proizvode koji zahtevaju dodatnu pripremu mogu se dati podaci o sastojcima nakon pripreme. Tamo gde postoji više vrsta ugljenih hidrata oni će biti predstavljeni zbirno i po strukturi (na primer, ugljeni hidrati x grama, od čega: šećeri x grama, poliola x grama i skroba x grama). Ova vrsta prikazivanja zahteva se i za masti.

Poželjno je da sve ove informacije budu predstavljene tablearno, a gde to prostor ne dozvoljava i linearno. Informacije moraju biti na jeziku razumljivom za potrošača. To ne znači da se na oznaci informacije ne mogu nalaziti na više jezika.

2. Opasne supstance

Označavanje opasnih supstanci je regulisano strogim pravilima¹¹ koja su ista u svim državama EU. Upozorenja o opasnosti proizvoda (rastvora,

¹¹ Regulisano propisom EU: Council Directive 88/379/EEC of 7 June 1988 on the approximation of the laws, Regulations and administrative provisions of the Member States relating to the classification, packaging and labelling of dangerous preparations, *Official Journal* L 187, 16.07.1988; Proposal for a European Parliament and Council Directive relating to the classification, packaging and labelling of dangerous substances.

pesticida, herbicida i drugih hemikalija) mora biti naznačena na proizvodu na zvaničnom jeziku, odnosno jezicima zemlje potrošnje. Radi lakšeg razumevanja i uočljivosti upozorenja predviđeno je da se na proizvodima nalaze znaci upozorenja: opasno po život, opasnost od trovanja i iritacije, zapaljivo, toplotni izvor, vatra i opasnost od eksplozije.

Slika 3: Oznake za pojedine vrste opasnosti kod upotrebe opasnih supstanci

Izvor: Evropska unija, Internet, <http://europa.eu.int>

3. Proizvodi od duvana

Ovi proizvodi su štetni po zdravlje potrošača, pa mnoge države obavezuju proizvođače da na pakovanje cigareta, cigara i duvan za lulu stavljaju upozorenja¹². U EU su prihvaćena dva obavezna upozorenja: "Pušenje izaziva rak" ("*Smoking causes cancer*") i "Pušenje izaziva bolesti srca" ("*Smoking causes heart disease*").

4. Alkoholna pića

Alkoholna pića čija jačina prelazi 1,2% moraju imati oznaku jačine koja pokazuje procenat alkohola u piću¹³. Oznaka se mora sastojati iznosa jačine (na primer, 5,5) koga prati tekst: "% vol." i "alcohol" odnosno skraćeno "alc." (alkohola). Tako na prime, piće koje sadrži 5,5 procenta alkohola mora

---

¹² Council Directive 89/622/EEC of 13 November 1989 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the labelling of tobacco products and the prohibition of the marketing of certain types of tobacco for oral use, *Official Journal* L 359, 08.12.1989; Council Directive 92/41/EEC of 15 May 1992 amending Directive 89/622/EEC on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning the labelling of tobacco products and the prohibition of the marketing of certain types of tobacco for oral use, *Official Journal* L 158, 11.06.1992.

¹³ U skladu sa propisom EU - Commission Directive of 15 April 1987 on the indication of alcoholic strength by volume in the labelling of alcoholic beverages for sale to the ultimate consumer, *Official Journal* No L 113, 30.04.1987.

imati oznaku: "5,5 % vol. alcohol". Učešće alkohola se meri na temperaturi od 20°C, sa tolerancijom od 0,3 - 1,5 % za pojedine grupe proizvoda.

5. Farmaceutski proizvodi

Svi farmaceutski proizvodi moraju na pakovanju imati naznačene sledeće informacije¹⁴:

- naziv leka;
- podatke o proizvođaču;
- rok trajanja;
- broj serije proizvoda.

Osim osnovnih informacija na pakovanju sadržati i papir sa informacijama (*explanatory note*) gde će se navesti:

- sastojci leka;
- bolesti za koje je namenjen, sa njegovim efektima;
- kontraindikacije i moguće reakcije na lek;
- postupci u slučaju prekomerne doze i nepoželjni sporedni efekti;
- rok trajnosti (expiry date).

6. Kozmetika

Svi proizvodi kozmetike moraju imati na pakovanju odnosno sudu informacije o predostrožnostima koje se moraju preduzimati prilikom upotrebe proizvoda. Ako ove informacije ne mogu stati na pakovanje onda proizvod mora pratiti papir sa informacijama. Na pakovanju se mora navesti i rok trajanja (*best-before date*) za kvarljive proizvode. Od 01. januara 1998. godine na snazi je propis koji obavezuje proizvođača da naznači sastojke proizvoda.¹⁵

---

¹⁴ Council Directive 92/27/EEC of 31 March 1992 on the labelling of medicinal products for human use and on package leaflets, *Official Journal* L 113, 30.04.1992.

¹⁵ Prema: Council Directive 76/768/EEC of 27 July 1976 on the approximation of the laws of the Member States relating to cosmetic products, *Official Journal* L 262, 27 September 1976, sa izmenama.

7. Igračke

Sve igračke moraju imati oznake koje sadrže sledeće informacije:

- znak "CE"¹⁶ kao potvrdu da proizvod ispunjava zahteve bezbednosti;
- upozorenje da igračka nije predviđena za decu ispod određenog uzrasta ("*not suitable for children under...years*");
- upozorenje da igračku ne smeju koristiti deca bez nadzora roditelja, gde je to neophodne ("*use with adult supervision*").

7.1. Označavanje proizvoda koji ispunjavaju tehničke standarde EU (CE oznaka)

Cilj donetih propisa EU u ovoj oblasti¹⁷ je utemeljenje jedinstvene procedure za ocenu ispunjenosti standarda o nivou bezbednosti i neškodljivosti industrijskih proizvoda, predviđenih propisima o tehničkim standardima EU i definisanje pravila o dodeli i korišćenju EC oznake u slučaju ispunjenosti tih standarda.

Odluka ustanovljava jedinstvenu proceduru koje će se primenjivati u ispitivanju tehničkih standarda, pravila o dodeljivanju i korišćenju oznake CE, kao i mere koje će se koristiti u proceduri ocene u zavisnosti od faze u kojoj se proizvod nalazi. Procedura, pravila i mere su date u aneksu Odluke. Stupanjem na snagu Odluke prestaje da važi Odluka Saveta 90/683/EEC od 13. decembra 1990. godine.

a) Procedura ocene ispunjenosti tehničkih standarda

Cilj procedure je osiguranje bezbednosti i neškodljivosti industrijskih proizvoda na tržištu. Procedura se sastoji iz dve faze u kojima se koriste različite mere. U prvoj fazi se vrši ispitivanje pri dizajniranju proizvoda, a u drugoj fazi u uslovima proizvodnje proizvoda. Proizvod mora ispunjavati

---

¹⁶ Znak "CE" dodeljuju odgovarajuće institucije. O njegovoj upotrebi biće reči u nastavku rada.

¹⁷ Council Decision 93/465/EEC of 22 July 1993 concerning the modules for the various phases of the conformity assessment procedures and the rules for the affixing and use of the EC conformity marking, which are intended to be used in the technical harmonization Directives.

standarde u obe faze procedure i tek se tada može staviti na tržište EU. Budući da postoji više mera koje se koriste u fazama procedure, moguće je vršiti izbor mera. Pri izboru mera mora se imati u vidu vrsta proizvoda, vrsta rizika koji su vezani za proizvod i sektor u kome se vrši proizvodnja proizvoda. Izbor mera vrši proizvođač sa spiska odobrenih. Mora se izbeći nametanje nepotrebnih mera kojima se otežava merenje ispunjenosti standarda. Proveru pravilne primene odgovarajućih mera i ispunjenost tehničkih standarda kontrolisace ovlašćene institucije (*notified bodies*). Da bi se zaštitila poverljivost poslovnih podataka proizvođača tehnička dokumentacija koja se predaje ovlašćenim institucijama će sadržati samo podatke koji su neophodni za ocenu ispunjenosti standarda. Mere kvaliteta mogu biti zamenjene nekim drugim merama, osim u slučaju kada se zahteva njihova obavezna primena. Države članice EU moraju imenovati odgovarajuće institucije koje su osposobljene za kontrolu ocene ispunjenosti evropskih standarda i pratiti njihov rad. Spisak institucija ovlašćenih za takvu kontrolu mora biti objavljen u Službenom listu EU.

b) Pravila dodele i korišćenja CE oznake

CE (*Conformité européenne*¹⁸) oznaka predstavlja dokaz ispunjenosti svih zahteva, od strane proizvođača, u pogledu bezbednosti za upotrebu, neškodljivosti proizvoda i zaštite interesa potrošača u okviru EU. Ovi zahtevi su propisani u nizu direktiva koje regulišu tehničke standarde. CE oznaka se stavlja na proizvode kod kojim je primenom odgovarajućih procedura utvrđeno da su tehnički zahtevi ispunjeni. Ako proizvod podleže i ispunjavanju nekih drugih zahteva kako bi bio stavljen na tržište EU onda pored oznake CE proizvod mora sadržati i druge oznake¹⁹ koje govore o ispunjenosti tih zahteva²⁰, ali one ne smeju umanjivati vidljivost CE oznake. CE oznaka se sastoji od stilizovanih slova C i E koji su zajedno napisani.

¹⁸ Ima mišljenja da oznaka nema posebno značenje, već da predstavlja skraćenicu za Evropsku uniju, na francuskom jeziku.

¹⁹ Bilo da su oznake odnose na sam proizvod, kao na primer: neškodljivo po ozonski omotač (*ozone friendly*); ili se odnose na pakovanje u kome se proizvod nalazi, kao na primer: bezbedno za pakovanje hrane (*per alimenti/food safe*).

²⁰ O označavanju proizvoda uopšte pogledati: Predrag Bjelić "Uputstvo za označavanje proizvoda na tržištu Evropske unije" *Pregled evropskog zakonodavstva* 5/98, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, strana 18.

Oznaka može biti prilagođena veličini proizvoda, ali ne sme biti manja od 5 mm. Ova oznaka se mora nalaziti na samom proizvodu ili na deklaraciju uz proizvod, a u izuzetnim slučajevima oznaka se može naći na pakovanju (koje je odvojivo od proizvoda) ili na prapratnoj dokumentaciji. Osim oznake proizvod mora pratiti i deklaracija o ispunjenosti tehničkih standarda EU. CE oznaka mora biti vidljiva, jasna i nedvosmislena. Ovu oznaku moraju posedovati svi proizvodi globalne namene, i ona se proizvodu dodeljuje na kraju proizvodnog procesa. Osim same CE oznake na proizvodu se mora nalaziti i šifra ovlašćene institucije koja vrši kontrolu da li je proizvođač opravdano stavio CE oznaku. Ovu šifru ovlašćenim institucijama dodeljuje Komisija, koja i objavljuje spisak ovih institucija. Ako se želi specificirati i namena proizvoda onda osim oznake CE i šifre ovlašćene institucije mora postojati i piktogram koji govori o kategoriji potrošnje. CE oznaku stavlja proizvođač ili njegov zastupnik, a u izuzetnim slučajevima i lice koje vrši plasman proizvoda na tržištu EU (uvoznik ili maloprodavac). Ako je oznaka dodeljena proizvodu koji ne ispunjava standarde, proizvođaču će biti ostavljen rok u kome proizvod mora prilagoditi standardima EU, a ako i po isteku tog roka proizvod ne ispunjava standarde biće zabranjen njegov plasman na tržištu EU.

Slika 4: Izgled CE oznake

Izvor: Evropska unija, Internet, <http://europa.eu.int>

c) Mere za ocenu ispunjenosti tehničkih standarda

U aneksu ove Odluke predviđene su sledeće mere za ocenu ispunjenosti tehničkih standarda:

Mera A: Interna kontrola proizvodnje;

Mera Aa: Merenje i testiranje specifičnih karakteristika proizvoda;
Mera B: Ispitivanje EC tipa;
Mera C: Ipitivanje pripadanja odgovarajućem tipu;
Mera D: Garantovanje kvaliteta proizvodnje;
Mera E: Garantovanje kvaliteta proizvoda;
Mera F: Verifikacija proizvoda;
Mera G: Verifikacija jedinice proizvoda;
Mera H: Garancija kvaliteta;

U određenim slučajevima se može ispitivati i oblik proizvoda kao dodatni zahtev²¹.

8. Proizvodi od tekstila

Svi proizvodi od tekstila moraju obavezno imati tačne informacije o sirovinskom sastavu proizvoda.²²

9. Obuća

Sva obuća mora imati oznaku materijala koji su primenjenu u proizvodnji pojedinih delova (spoljašnjost, unutrašnjost i đon). Materijal se predstavlja piktogramima (dati su u aneksu direktive²³) i tekstem.

10. Električni uređaji

---

²¹ 4 O primeni pojedinih mera u aneksu Odluke Saveta 93/465/EEC.

²² European Parliament and Council Directive 96/74/EC of 16 December 1996 on textile names,

Official Journal L 32, 3.2.1997; sa izmenama u: Commission Directive 97/37/EC of 19 June 1997.

²³ Parliament and Council Directive 94/11/EC of 24 March 1994 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States relating to labelling of the materials used in the main components of footwear for sale to a final consumer, Official Journal L 100, 19.04.1994.

Evropsko zakonodavstvo predviđa oznake o potrošnji energije za pojedine grupe proizvoda²⁴, i to: frižidere i zamrzivače, mašine za pranje i sušenje, mašine za pranje posuđa, rerne, grejače vode, izvore svetlosti i klima uređaje. Za sada su na snazi propisi o frižiderima, zamrzivačima i njihovim kombinacijama.

III Označavanje izvoznih proizvoda Jugoslavije

Budući da je Evropska unija naš najznačajniji spoljnotrgovinski partner naši proizvođači koji izvoze svoje proizvode na ovo tržište moraju znati koji su obavezni elementi etikete proizvoda kako njihovi proizvodi ne bi trpeli sankcije (zabrana ulaska na tržište EU) i kako ne bi bili nekonkurentni na tržištu EU. Tamo gde iznačavanje nije obavezno, kao u slučaju nutritivnog označavanje, postajanje oznake predstavlja konkurentsku prednost. Potrošači u EU žele da budu informisani o sastavu proizvoda, zbog različitih režima ishrane usled dijeta i hroničnih bolesti.

Oznaka CE koja svedoči o ispunjenosti tehničkih standarda predstavlja još jednu od oznaka na proizvodima koje zahteva EU, a čije nepostojanje (neispunjenost zahteva za određenim karakteristikama proizvodima) ograničava izvoz pojedinih proizvoda na tržište EU. Mnoga preduzeća su čula za nove zahteve EU ali nisu bila sigurna kako da ih ispune pa je često dolazilo do njihove pogrešne interpretacije što se u EU tretiralo kao zloupotreba oznaka, i njihovo dodeljivanje proizvodima koji ne ispunjavaju proklamovane standarde.

I naši zakonodavci u cilju donošenja odgovarajućih zakonskih rešenja, a u skladu sa trendom harmonizacije našeg zakonodavstva sa zakonodavstvom EU, se moraju upozati sa svim propisima o označavanju proizvoda u EU.

---

²⁴ Council Directive 92/75/EEC of 22 September 1992 on the indication by labelling and standard product information of the consumption of energy and other resources by household appliances, Official Journal L 297, 13.10.1992.

IV Zaključak

Proizvodi koji se nalaze u maloprodaji na tržištu EU moraju imati sledeće obavezne informacije na oznaci:

- naziv proizvoda;
- spisak sastojaka proizvoda (uz obavezno navođenje prisutnih aditiva);
- neto težinu proizvoda;
- rok trajanja (za kvarljivu robu - "use before", za ostalu robu - "best before...")
- način upotrebe;
- način čuvanja i pripreme proizvoda;
- podaci o proizvođaču i/ili uvozniku robe;
- podaci o poreklu robe, gde izostanak te informacije može navesti potrošača na pogrešan zaključak;
- broj serije proizvoda;
- naznaku da je proizvod bio pod uticajem zračenja.

Treba imati u vidu da pojedine zemlje članice Unije nameću i dodatne uslove pri obeležavanju proizvoda.

SR Jugoslavija koja teži da postane članica EU moru svoje propise o označavanju prilagoditi propisima koji važe u EU. Naši izvoznici moraju označavati proizvode po pravilima EU iz ove oblasti kako bi oni mogli biti stavljeni u promet na tržištu EU. Često neke oznake nisu pravno propisane ali u velikoj meri utiču na stepen konkurentnosti naših proizvoda na tržištu EU.